

TUDOR VLADIMIRESCU — REPERE TEATRALE

GHEORGHE PLOSCARU

În literatura de specialitate primele informații despre reflectarea personalității lui Tudor Vladimirescu în teatru atestă faptul că începînd doar din anul 1870 s-ar fi făcut unele încercări în acest sens. În realitate lucrurile stau cu totul altfel. Din cercetarea presei din perioada 1860—1870, în ziarul „Trompeta Carpaților”, anul VI, nr. 614, marți 12/24 martie 1868 am găsit un articol semnat de C.D. Aricescu intitulat „Critica teatrale”, în care autorul ne face cunoscut că pe data de joi 7/19 martie 1868 s-a reprezentat pe scena Teatrului Național piesa „Domnul Tudor Vladimirescu” de către trupa Domnului Iorgu Caragiale. Este o piesă originală ne preciza C.D. Aricescu, al cărei autor nu se cunoaște, dar aproape toți sînt convinși că autorul ei este Domnul Iorgu Caragiale actorul comic (precizăm că este vorba de unchiul marelui prozator I.L. Caragiale). Această piesă așteptată cu mult interes de către publicul bucureștean a decepționat pe spectatori deoarece „Era rău executată, costumele rău alese, jocul actorilor slab, iar istoria falsificată”. Se relatează de asemenea că atît costumul ce-l purta Tudor Vladimirescu cît și cel al pandurilor erau total neadecvate. De exemplu, pandurii purtau costume ca cele ale dorobanților din 1868. Căciula ce o purta Tudor era de o jumătate de cot. Cuvintele pronunțate de Tudor nu erau ale epocii în care se desfășura acțiunea. Impresie defavorabilă a făcut și prezentarea gărzii lui Tudor. Aceasta era îmbrăcată în roșu și mascată. Pe alți doi protagoniști ai piesei anume Prodan și Macedonski, autorul i-a prezentat în mod eronat îmbrăcați în costume de panduri. Se semnalau de asemenea și unele inexactități din punct de vedere istoric și anume faptul că la Tîrgoviște locuitorii s-ar fi răscolat și luptat cu eteriștii pentru eliberarea lui Tudor, cînd în realitate majoritatea acestora fugiseră din cauza gloatei de răufăcători conduse de asasinul Caravia, sau faptul că

prietenul lui Tudor, căpitanul de panduri Moangă ar fi pătruns deghizat în călugăr la acesta încercând să-l elibereze etc. Rolul lui Tudor Vladimirescu în această piesă a fost interpretat de actorul Drăguliți din trupa Domnului Iorgu Caragiale, dar care n-a reușit să reprezinte în mod veridic personalitatea Domnului Tudor. Din păcate nu am reușit să găsim manuscrisul acestei prime piese de teatru despre Tudor Vladimirescu pentru a ne putea face o părere mai amplă asupra conținutului ei. Cu toate acestea ea rămâne prima încercare cunoscută în acest domeniu. S-a pus întrebarea și pe bună dreptate de ce în teatru ecoul revoluției de la 1821 și a personalității conducătorului ei au pătruns atât de târziu? Când existau o mulțime de materiale istoriografice și literare la dispoziție, înainte de anul 1870. Situația s-a datorat în principal faptului că clasele conducătoare din acea perioadă nu vedeau cu ochi buni apariția unor piese în care erau rostite replici incendiare. Debutul propriu zis în teatru al reprezentării lui Tudor Vladimirescu și al evenimentelor anului revoluționar 1821, îl face patrioțal, actorul și dramaturgul Mihail Pascaly, care prin patosul dăruirii sale pentru teatrul românesc realizează multe opere inspirate din istoria patriei noastre. Se apreciază că cea mai reușită dintre operele sale în acest domeniu este drama comedie națională în trei acte intitulată „Rotarul sau țăranul din vremea lui Tudor”, având muzica compusă de Alexandru Flechtenmacher. Construită cu mult nerv dramatic, piesa conține un bogat fond agitatoric, motiv pentru care a fost interzis a fi reprezentată de mai multe ori de către guvernul de atunci condus de Manolache Costache care se opunea pătrunderii ideilor liberale în teatru în pofida garanțiilor constituționale care atestau libera expresie a cugetărilor și ideilor prin viu grai, prin scris în teatru. Pentru interzicerea reprezentării piesei lui Mihail Pascaly, s-a recurs la diferite stratageme, de exemplu din articolul „Foița Românilor” din ziarul „Românul” datat 6 octombrie 1870 aflăm: „Comitetul Teatrului Național a interzis reprezentarea piesei „Țăranul din vremea lui Tudor” motivînd oficial că afișul nu fusese aprobat de comitet!”. În realitate piesa nu putea fi reprezentată pentru că conținea idei opuse celor aflați la putere. Este un abuz care nu are nici un temei legal ceea ce a făcut acest comitet incheia autorul articolului din ziarul „Românul”. Cu toate a-

ceste greutăți, piesa a fost reprezentată pentru prima dată în fața publicului pe data de 4 octombrie 1870 pe scena teatrului cel mare din București (viitorul Teatru Național), de către o formație condusă de Mihail Pascaly. Din fericire am găsit la Biblioteca Teatrului Național din București cu numărul de inventar 1369 manuscrisul nepaginat al lui Mihail Pascaly (piesa n-a fost tipărită niciodată. Fiecare actor își copia după manuscris textul pentru rolul ce-l interpreta) și ne-am putut face o idee asupra conținutului acestei piese. Într-adevăr ea conține replici cu adevărat usturătoare pentru boierime. De exemplu în actul I când stăpîna unei moșii însoțită de logofătul său Tusluc vin să-l anunțe pe Petre Rotarul (personajul principal al piesei) că îi vor dărîma cocioaba în care locuia pentru că nu aducea nici un venit curții boierești și când stăpîna moșiei mai ezita să ia o hotărîre, logofătul intervine și îi spune : „Ia lasă cuconiță Măria Ta, aveți destui țăranoi ca ăsta”. La aceste cuvinte Petre Rotarul rostește următoarea replică : „Dă cucoane, țăranoi ăștia prețuiesc mai mult decît dumneata. Tot țăranoi ăștia își dau singele și viața lor pentru țară, dar cît pentru dumneata cucoane ce-ți pasă. Te-ngrășă ca dulăii pe la curțile cele mari, lingi mîna stăpînului, bați pe cel sărac și-ți umfli pîntecele de la amindoi”. Supărat slujbașul moșiei ridică mîna să-l lovească pe Petre. Acesta cu demnitate și hotărîre îi spune următoarele :

În loc să dai cu biciul
În tot ce e sătean
Să-i lei coliba, pîinea
Sărmanului țaran...
Vremea vine poate
Cînd casa țărănească
O fi cu mult mai tare
Decît cea boierească.

Tot în actul I într-un cuplet în care se vorbea despre arderea caselor unor boieri, corul intona cuvintele :

Ai copii la vînătoare
După neamul ciocoiesc
Ai să facem prinzătoare
La calcușul boieresc

Un alt personaj al piesei Moș Corbilă rostește următoarea replică : „Avem noi socoteală veche cu ciocoi ăștia care ne muncesc și ne înjuță ca pe vite“. În actul al II-lea un țăran numit Ioniță povestește unei sătence : „N-ai auzit fetița că-i răzmeriță a pandurilor Domnului Tudor?, că toate căpeteniile, toți muiatții în aur nu mai sînt?“. În altă scenă sătenii conduși de Petre Rotarul exclamă în cor : „Să mergem la Tudor că numai cu el putem scăpa țara de străini“. Finalul piesei se încheie cu un cuplet cîntat de cor care cuprinde și textul :

Trageți hora, horă lată
C-am scăpat de rău
Trage-ți hora resfirată
C-am scăpat de birul greu

Este de înțeles că, conținînd asemenea replici piesa a fost interzisă de clasele conducătoare. După data de 4 octombrie 1870 piesa a fost jucată și de către alte trupe artistice din țară. Mihail Pascaly va întreprinde în anul 1871 două turnee în Transilvania. La al doilea turneu care a început la Brașov în perioada 25 mai -- 10 iunie 1871⁴, Mihail Pascaly își alcătuiește un repertoriu ce cuprindea piese istorice naționale. Printre acestea el reprezintă spre satisfacția generală a spectatorilor propria sa creație. „Zavera (sau Țăranul din vremea lui Tudor)“. După Brașov piesa a fost reprezentată la Arad pe data de 19 august 1871. În ziarul Albina-Pesta aflăm din articolul intitulat „Ultima reprezentație dată de Teatrul Național Român de sub conducerea Domnului Mihail Pascaly“ și semnat de Aless Petrinu. ecoul acestei acțiuni actoricești : „Piesa Țăranul din timpul lui Tudor comedie-dramă națională istorică, cu cîntece în trei acte de Pascaly, ne-a prezentat în esență un episod din timpul revoluției românilor sub Tudor Vladimirescu la anul 1821, cu muzică nouă națională a-nume compusă, această reprezentație a fost corona, un adevărat triumf“. În continuare autorul articolului ruqa pe autorul piesei să facă o recenzie pentru cititorii ziarului care nu au putut vedea piesa. În încheiere el mulțumea din inimă directorului Pascaly și întregii trupe teatrale pentru frățeasca activitate⁵. În stagiunea 1878—1879 cît timp s-a aflat la conducerea Teatrului Național din Iași, Mihail Pascaly a înscris în repertoriul permanent printre piesele sale de rezistență

piesa „Rotarul”⁶. Cu această piesă Mihail Pascaly deschide drumul pentru alte creații de acest gen care vor fi sau nu reprezentate pe scenă după cum se va vedea în continuare.

Prima încercare de a dramatiza chiar personalitatea conducătorului revoluției de la 1821 aparține lui Virgil Costescu⁷ care scrie piesa istorică în versuri într-un act intitulată : „Tudor Vladimirescu”. Piesa a fost jucată pentru prima dată la 24 iunie 1908 de către elevii Școlii Primare nr. 14 de băieți din București, sub conducerea autorului piesei. Personajul principal al piesei este desigur Tudor Vladimirescu, alături de care apar sora sa Constandina, căpitani ai pandurilor, panduri, străjeri, personajele Haği Prodan, Macedonski, Iordache Olimpiotul (comandantul gărzii de arnăuți), Sava, un căpitan de arnăuți. În scena I-a și a II-a în tabăra militară a pandurilor asistăm la judecarea de către Tudor Vladimirescu a unor căpitani de panduri care se făcuseră vinovați de călcarea hotărârii acestuia de a nu se deda la acte samavolnice, dorind să-i condamne pentru faptele lor. La rugămintea sorei sale Constandina și a altor căpitani din oastea sa, Tudor îi iartă spunându-le :

Fie iertarea mea aveți
Dar să păstrați cu grijă obștele-mi poveți
Acel ce calcă legea pășește spre pieire
Căci legea e făcută cu scop de înflorire
.
Nu vreau să zică lumea că oastea mea a fost
O ceată de strinsură, de oameni fără rost.

Sora sa Constandina și un căpitan de panduri pe nume Vijelie îl avertizează pe Tudor asupra comportării suspecte a căpitanilor străini Haği Prodan și Macedonski. Tudor le împărtășește ideea și spune :

Această prevestire de mult timp mă frământă
Și junghiul bănuielii în creeri mi-l împlintă

În scena a III-a Tudor este frământat de evenimentele ce se desfășoară în țară și caută să obțină informații asupra mișcării cetelor lui Alexandru Ipsilanti și atitudinii turcilor. Scena a IV-a și a V-a ne reprezintă confruntarea dintre conducătorul „Adunării Norodului” și trimișii lui Ipsilanti, Iordache Olimpiotul și Sava. Iordache îi vorbește despre priete-

nie și cere să se unească cu eteriștii, că oastea lor e mare, au arme multe, tunuri gintuite, cete pregătite etc. Tudor îl ascultă și scirbit de propunerile ce i s-au făcut răspunde :

Avem puțină oaste dar dragostea de Țară
Alungă orice teamă venită din afară.

Acesta mi-e răspunsul — Iordache. Dar căpitanul de arnăuți insistă pentru atragerea lui Tudor de partea eteriștilor. Domnul Tudor îi replică „Că de un secol Țara este jefuită de fanarioți și ciocoi și pentru a înlătura acest rău s-a ridicat el”. Olimpiotul îl ademenește apoi cu o eventuală răsplată. Indignat Tudor Vladimirescu îl avertizează :

Am ris de amenințare, resping ademenirea
Atit ... e terminată de acum sfățuirea.

În scena a VI-a și ultima, Tudor și căpitanii săi merg la oastea de panduri care-i așteaptă și cărora le spune :

Să aprindem în pieptul nostru străvechiul foc și sfint
Să ne păstrăm pământul, ce-i leagăn și mormint.

Această piesă scrisă pentru mari și mici cum spunea în-suși autorul ei, a căutat să redea un moment din lupta dramatică a conducătorului revoluției de la 1821, caracterul său integru, dragostea lui fierbinte pentru independența Țării.

Printre piesele care nu au primit aprobarea de a fi reprezentate au fost și cele scrise de N.N. Sîrbulescu din Turnu Severin în 1915, intitulată „Zavera lui Tudor Vladimirescu” (al cărui manuscris nu l-am găsit), cit și piesa „Domnul Tudor” de N. Radivon, dramă istorică în patru acte și un prolog scrisă în 1914. Piesa poartă un motto aparținînd scriitorului Ion Ghica : „O să se găsească el cineva, să spuie românilor cine a fost slugerul Tudor, ce voia el, ce a făcut, și ce a dobîndit pentru Țară cu pandurii lui, căci lui îi datorăm scûparea noastră din ghiarele fanarioților”⁸. Căutînd să exprime prin mijloace specifice genului adevărurile reieșite din acest motto, autorul își construiește piesa avînd ca personaj principal pe Tudor Vladimirescu, care se confruntă cu marii boieri și alte personaje cunoscute din istoria revoluției de la 1821. Actul I își desfășoară acțiunea în tabăra pandurilor de la Slatina. Noaptea în fața focului din tabără cete de panduri fredonează cîntecul :

Frunză verde de molotru
Cînd veni Tudor la Motru
Ciocoi trecură Oltul
Și se'necară cu totul
Că ei fură în ziua mare
În divane, în adunare
Fără frică de robie
De bătaie — pușcărie.

Căpitani străini Prodan și Macedonski ascultă și se întrebă în sinea lor „Cine sînt balaurii care ne-nghit de vii” din Proclamația lui Tudor. La fel s-au întreat și guvernantii țării în 1914 cînd au interzis piesa. La cine se refereau expresiile „fură în ziua mare în adunare” ? nu cumva ?

În actul al II-lea asistăm la confruntarea dintre Tudor Vladimirescu și Alexandru Ipsilanti care își stabilise reședința la Colentina. Tudor Vladimirescu însoțit de episcopul Ilarion al Argeșului sosește la întîlnirea stabilită și îi atrage atenția lui Ipsilanti spunîndu-i : „Beizade ca să cucerești Constantinopolul cum vrei, trebuie să treci Dunărea, să vă măsurați cu turcii acolo nu în Țara Românească”.

După plecarea lui Tudor, Ipsilanti ordonă lui Iordache Olimpiotul să treacă la supravegherea mișcărilor acestuia. Actul al III-lea își desfășoară acțiunea în Tabăra „Adunării Norodului” de la Cotroceni. Tudor se confruntă cu unii boieri reproșîndu-le starea în care se află Țara cît și atitudinea celor care au fugit din țară. Tot în acest act are loc o dramatică convorbire între Tudor și căpitani străini din armata sa Prodan și Macedonski. Aceștia din urmă uneltitori din umbră cer să li se plătească imediat unele sume de bani pentru arnăuții lor, și reclamă că Tudor și-ar fi călcat un anume jurămint etc., toate acestea pentru a semăna discordie în rîndurile oastei de panduri. În actul al IV-lea ce își plasează acțiunea la Golești, căpitani Prodan și Macedonski își continuă uneltirile. Ne este prezentată desfășurarea complotului organizat de eteriști. Iordache Olimpiotul ațîță la răzvrătire pe unii căpitani ai lui Tudor care se lasă înșelați. Piesa se încheie cu arestarea lui Tudor și transportarea acestuia la Tirgoviste. În general, această piesă este bine construită literar și se bazează pe studierea materialelor istoriografice pe care autorul le-a avut la dispoziție pînă în anul 1914. După primul război mondial alți autori de lucrări dramatice reiau prezentarea

personalității lui Tudor Vladimirescu. Și-a încercat vocația în această direcție și profesorul de istoria dreptului românesc Ion Peretz⁹. Acesta scrie drama în cinci acte în versuri „Bimbașa Sava”¹⁰, în care protagonistul principal este Tudor Vladimirescu. Piesa s-a reprezentat la Teatrul Național din București în stagiunea 1918—1919¹¹ și a fost pusă în scenă de marele actor Constantin Nottara, costumele fiind realizate de un alt ilustru artist, anume pictorul Costin Petrescu. În această piesă alături de eroul principal apar și personaje ca Bimbașa Sava, comandantul arnăuților, colaboratori apropiați ai lui Tudor : Gheorghe Lazăr și Petrache Poenaru, personalități ca Eliade Rădulescu, Iancu Văcărescu precum și cunoscutul personaj Iordache Olimpiotul, mari boieri și mulți alți dregători. Din punct de vedere literar piesa nu este o realizare deosebită, modestă chiar, dar e de remarcat luxul costumelor. În actul I remarcăm replicile purtate de către Tudor și Sava care încearcă să-l atragă de partea Eteriei. Tudor respinge însă orice integrare a acțiunilor sale cu această mișcare. În actele următoare acțiunile prezentate în piesă se referă la evenimentele din ianuarie—iunie 1821 din care remarcăm scenele de masă privind intrarea lui Tudor în București. Locuitorii Capitalei îl întâmpină cu urale „Să trăiască Domnul Tudor”. Piesa se încheie cu întâmplările din august 1821 când Bimbașa Sava și arnăuții săi au fost măcelăriți de către trupele intervenționiste turcești. Autorul piesei „Bimbașa Sava” mai revine în anul 1921 cu o nouă încercare dar și mai puțin izlucită și anume piesa „Premergătorii”¹². Printre personajele piesei apare și Tudor Vladimirescu. Autorul și-a intitulat astfel piesa deoarece celelalte personaje ca Ion Eliade Rădulescu, Gheorghe Lazăr și unii boieri cu vederi patriotice ca Iancu Văcărescu, Iordache Golescu și altele personalități culturale ale vremii, luptă pentru introducerea limbii române în viața publică și crearea unei școli românești. De reținut din piesă o anume confruntare dintre fanariotul Rizo și Tudor. La observația primului că limba românească nu poate lua locul celei grecești ce se vorbea atunci în țară, Tudor îi răspunde :

Da limba noastră nu prea place la ciocoi
Dar e limba ce-o vorbește ramul codrului sunînd
Din frunziș duios s'o duce apoi apa riului cîntînd
Iar cînd mi-o veni bine
De-oi trăi am să scap Țara de leprele străine.

Întreaga acțiune a acestei încercări dramatice ce cuprinde 14 scene, se axează pe pregătirea unei piese de teatru în limba română de către Gheorghe Lazăr și Eliade Rădulescu. Marele nostru istoric Nicolae Iorga realizează în anul 1921 drama istorică în cinci acte „Tudor Vladimirescu”¹³. Premiera piesei a avut loc la Teatrul Național în iunie 1921 fiind reluată și în stagiunea din ianuarie 1923. Critica de specialitate a fost severă în aprecieri, s-a imputat atunci lui Nicolae Iorga că a fost mult prea istoric și mult prea moralist ca să se poată ridica la cerințele unei mari creații dramatice¹⁴. Să remarcăm însă că criticul Șerban Cioculescu semnala „Admirabila elocvență a discursului dramatic și mai ales vitalitatea personajului Tudor realizate de către autorul piesei”. În toate cele cinci acte Nicolae Iorga a fost permanent preocupat de conturarea puternicei personalități a lui Tudor Vladimirescu și a atitudinii sale în confruntarea de idei cu reprezentanții Eteriei. În scena a II-a din actul II când Iordache Olimpiotul îi propune să se „înfrățească pentru idei” Tudor răspunde: care idei? și cum să fim frați?, Dumneata de unde ești?, eu de unde sînt?. În scena a III-a a aceluiași act când Iordache îi cere să jure că vor lupta împreună pentru slobozenie (El se referea desigur la obiectivele Eteriei). Tudor nu ezită și îi spune „Eu de cînd sunt n-am jurat nimărui. Popoului meu i-aș jura”. În finalul actului V în fața cortului taberei de panduri la Golești Tudor îi vorbește lui Iordache Olimpiotul astfel: „Vezi acolo este Țara mea care arde. Tu n-ai țară, să fi avut n-ai fi lăsat-o. Eu n-am în suflet alt jurămint decît acela de a muri pentru Țară, după ce pentru dînsa am trăit”. Cu toată critica severă făcută acestei piese așa cum am arătat mai înainte să spunem că față de alte piese istorice scrise de Nicolae Iorga, drama „Tudor Vladimirescu” este o piesă cronică de înaltă ținută patriotică, o complexă compoziție istorică¹⁵.

Într-o altă dramă istorică intitulată „Gheorghe Lazăr”¹⁶ realizată în cinci acte, tot de către Nicolae Iorga, apare în mod episodic și Tudor Vladimirescu, în actul al IV-lea, scena a VIII-a, intitulată „Pandurii Cloșanilor au pornit în frunte cu slugerul Tudor”. După drama istorică „Tudor Vladimirescu” semnată de Nicolae Iorga, nu s-a mai realizat imediat o altă lucrare literară a genului. Au trecut aproape 35 de ani pînă cînd un mare admirator al personalității lui Tudor Vladimirescu, anume scriitorul Mihnea Gheorghiu scrie piesa

„Tudor din Vladimiri, evocare dramatică în cinci acte“, publicată în anul 1955¹⁷. Premiera pe țară a acestei piese a avut loc pe scena Teatrului Național din Craiova la 2 octombrie 1957, avînd în rolul principal pe actorul Gheorghe Cozorici. Alături de Tudor Vladimirescu autorul piesei aduce în scenă personajele: maica lui Tudor căpitanii din oastea de panduri Zoican, Oarcă, Cuțui, Gîrbea, Ilarion al Argeșului, Gheorghe Lazăr, eteriștii Iordache, Hași Prodan, marii boieri, Banul Grigore Brincoveanu, Barbu Văcărescu, marele vistiernic Vulpe Filipescu, vornicul Samurcaș, țărani, panduri, țigoveți. Actul I denumit „Vremea Hangerului“ își desfășoară acțiunea în satul Glogova în septembrie 1820. Mama lui Tudor este frămîntată de prevestiri rele privind viața fiului său. Tudor o liniștește spunîndu-i: „Dumneata m-ai învățat de mic că moartea se teme să iasă în calea voinicului“. Tudor analizează apoi cu căpitanii săi organizarea și stadiul pregătirilor stabilite mai înainte. Actul al II-lea intitulat „Cuibul năpîrcilor“ își plasează acțiunea în toamna tîrzie a anului 1820. Tudor sosește la București la discuțiile pe care le poartă cu unii colaboratori ai săi cărora le declară: „Țelul meu capital e să scap poporul de împilările și jaful asupritorilor“.

Actul al III-lea ce poartă denumirea „Împlinirea soroacelor“ își desfășoară acțiunea în perioada ianuarie 1821, într-un peisaj de iarnă în București. Tudor și intimitii săi colaboratori află de moartea domnitorului Alexandru Șuțu și hotărăsc plecarea în Oltenia a lui Tudor Vladimirescu. În discuțiile cu unii boieri Tudor le reproșează „Nu sînteți patrioți și părinți ai norodului precum ziceți ci vrăjmași ai Patriei precum ați fost“. Actul al IV-lea „Adunarea Izbăvirii“ își desfășoară acțiunea la Padeș. Aici se adună pandurii și locuitorii satelor din împrejurimi. Se citește Proclamația către Țară, Tudor discută cu căpitanii săi despre măsurile luate de ociruirea Țării împotriva mișcării pandurilor. Actul al V-lea „Dreptățile Patriei — 21 martie 1821 la București“. Boierii înspăimîntați de venirea lui Tudor în fruntea oastei de panduri se pregătesc să fugă. În Tabăra de la Ciorogîrla sosesc la Tudor unii boieri pentru a-i afla intențiile. Piesa se încheie cu intrarea lui Tudor în capitală, cu steagul albastru al oștirii în fruntea pandurilor săi. Populația Capitalei îl întîmpină cu vîi aclamații. După 15 ani scriitorul Mihnea Gheorghiu revine la subiectul său preferat, personalitatea lui Tudor Vladimirescu și anul dramatic 1821. După o lungă pe-

rioadă de meditație, de sedimentare a materialelor documentare, el realizează un text nou, mai explicit despre anul 1821 și restrânge temporalitatea dramatică doar la perioada din primăvara anului 1821, 20 aprilie — 20 mai. Piesa nouă realizată de Mihnea Cheorghiu se intitulează „Zodia Taurului”¹⁸. De ce se intitulează așa?, pentru că după o veche legendă perioada 20 aprilie — 20 mai ar coincide cu Zodia luptei crâncene și a morții Taurului. În această piesă faptele istorice sînt riguros selectate. Epoca lui Tudor este redată cit mai autentică. Însuși autorul piesei afirmă: „Fiecare dintre noi știe cite ceva despre Tudor Vladimirescu. De aceea personajul dramatic este înfățișat ca o sinteză de însușiri politice și omenеști care corepund sau nu unor fapte dinainte cunoscute. Pe Tudor nu-l putem demitiza fiindcă nu-l putem scoate din spațiul baladei fără a trăda memoria istorică a poporului”¹⁹. Piesa „Zodia Taurului” reprezintă o pagină de rezistență în dramaturgia românească. Din punct de vedere scenografic ea prezintă o noutate și anume faptul că este realizată pe trei nivele, îngăduind astfel întîlniri simultane între personajele piesei și o succesiune rapidă a acțiunilor. Premiера absolută a acestei piese a avut loc tot la Teatrul Național din Craiova la 10 martie 1971 avînd în rolul principal pe actorul Valeriu Doșaru. Pe scena Teatrului din Craiova piesa a fost reprezentată de 36 de ori. În țară premierele piesei au avut loc: la 11 martie 1973 la Teatrul Național din București cu Florin Piersic în rolul principal, la 19 decembrie la Teatrul Național din Cluj-Napoca cu Petre Moraru în rolul lui Tudor. Subiectul piesei mai este intitulat și „Reportaj tematic în trei părți”.

Construcția scenografică a piesei a fost realizată așa cum precizam mai înainte pe trei nivele simultane, ceea ce a permis autorului să grupeze și personajele piesei trei cîte trei și tot așa să le aducă în scenă în fața spectatorilor. Presa și critica de specialitate au făcut numeroase aprecieri pozitive asupra piesei. Reținem o aprieциere de sinteză: „Zodia Taurului este o dramă bună, inteligentă, rafinată, de o incontestabilă valoare pentru înbogățirea fondului istoric al dramaturgiei noastre, al literaturii noastre în general”²⁰. Un alt reper teatral despre Tudor Vladimirescu este semnat de Pavel Bellu cu drama într-un act și două tablouri intitulată „Capul din fîntină (Tudor Vladimirescu)”²¹. Acțiunea piesei se desfășoară în anii 1820--1821.

Autorul piesei aduce în scenă personajele: Tudor Vladimirescu, Iancu Jianu, Ilarion al Argeşului, Marii boieri, Grigore Ghica, Nicolae Văcărescu, Sava căpitan de arnăuți, căpitani din oastea pandurilor. În tabloul I al piesei asistăm la o convorbire dintre Tudor Vladimirescu și Iancu Jianu căruia Tudor îi împărtășește scopurile luptei sale spunându-i printre altele: „Iancule, vom izbuti noi să îngropăm gunoarele și să deschidem fereastra nației?”. În tabloul al II-lea, în Tabăra lui Tudor sosesc boierul Nicolae Văcărescu și Sava Arnăutu ca trimiși din partea Divanului să-i ceară acestuia să înceteze revoluția, reproșându-i că a dat foc Patriei. Care Patrie, întreabă Tudor, Patria jecmănitorilor?, Patria ucigașilor?, Patria celor care ne-au jefuit?. Pe semne Dumneata Arhonda pe norod îl socotești nimic și numai pe jefuitori îi numești patrie. Boierul Nicolae Văcărescu îi replică: „Îți azvîrli singur capul în fîntină Tudore”. „E fîntina eternului” — răspunde acesta. În finalul piesei Tudor Vladimirescu citește oastei sale de panduri scrisoarea de amenințare a Divanului adusă de boierul Nicolae Văcărescu și arnăutul Sava. Adunarea este indignată și într-un glas strigă: „Slugere Tudor, tu fă dreptate cu noi împreună, fii sabie și făclie, noi sîntem tu, tu ești noi”. Tudor întorcîndu-se către cei doi trimiși ai Divanului le spune: „Iată răspunsul nostru”. Nicolae Văcărescu și Sava tremură. Tabăra strigă mereu dreptate în timp ce se intonează un marș din Oratoriul Tudor Vladimirescu compus de muzicologul Gheorghe Dumitrescu.

Ultimul reper teatral pe care-l consemnăm, aparține scriitorului Corneliu Vadim Tudor și reprezintă un scenariu radiofonic pentru copii și tineret, intitulat „Domnul Tutor din Vladimiri”. Premiera radiofonică a acestui scenariu a avut loc la 27 februarie 1977, și de atunci se difuzează în fiecare an la posturile noastre de radio. Scenariul a fost structurat pentru 60 minute și se bazează în exclusivitate pe materialele istorice ale epocii respective.

Autorul scenariului, un îndrăgostit de istorie și în special de istoria vieții și luptei lui Tudor Vladimirescu, reușește într-un spațiu foarte dens să transmită totuși ascultătorului cele mai semnificative momente din epopeea revoluționară de la 1821. Scenariul radiofonic „Domnul Tutor din Vladimiri” s-a bucurat de-o distribuție valoroasă.

Rolul titular a fost încredințat actorului Ștefan Iordache.. Alături de acesta și-au adus contribuția numeroși actori de prestigiu ai scenei noastre teatrale, ca artistul emerit Ștefan Mihăilescu-Brăila, Mircea Albulescu, Constantin Brezeanu, Aurel Rogalschi, Ion Henter. Nicolae Luchian Botez, Mihai Mereuță, Emil Liptac, Ernest Maței, Corado Negreanu, Boris Petrof și alții.

Să mai adăugăm că regia artistică a fost semnată de Dan Puican, iar cea muzicală de Romeo Chelaru. Finalul scenariului semnat de Corneliu Vadim Tudor se încheie cu cântecul lui Tudor Domn Român, de Gheorghe Brătianu, pe versuri de I. Niculescu.

N o t e :

- ¹ C.D. Aricescu, *Critica teatrale* — ziarul „Trompeta Carpaților” nr. 614/12/24 martie 1868, p. 2454.
- ² *Foița Românilui* în ziarul *Românul* din 6 octombrie 1870.
- ³ Johan Masoff, *Revista România Literară* nr. 25/1980.
- ⁴ Letiția Gitză, Mihail Pascaly, Edit. pt. Lit. și Art. 1959, p. 76.
- ⁵ Aless Petrinu, *Ziarul Albina—Pesta anul VI* nr. 68, 23 august / 3 septembrie 1871 p. 4.
- ⁶ Letiția Gitză, *Op. cit.* p. 113.
- ⁷ Virgil Costescu, *Tudor Vladimirescu*, piesă în volumul *Teatrul*. Edit. Librăriei Socec. București 1922.
- ⁸ N. Radivon *Domnul Tudor* — Institutul de Editură și Arte Grafice Flacăra București 1914.
- ⁹ *Istoria teatrului în România*, vol. II, p. 149.
- ¹⁰ Ion Peretz, *Bimbașa Sava*. Edit. Librăriei Leon Alcalay, Buc. 1918.
- ¹¹ Ioan Masoff, *Op. cit.*
- ¹² Ion Peretz, *Premergătorii*, Editura Casei Școalelor București 1921.
- ¹³ Nicolae Iorga, *Tudor Vladimirescu*, Edit. Asociațiunii, Sibiu 1921.
- ¹⁴ Nicolae Iorga, *Teatru*, Editura Meridiane București 1974, p. 488.
- ¹⁵ *Istoria teatrului în România*, vol. III, p. 157.
- ¹⁶ Nicolae Iorga, *Drama Gheorghe Lazăr*. Edit. Minerva, Buc. 1974.
- ¹⁷ Mihnea Gheorghiu, *Tudor din Vladimiri*, Edit. pentru Literatură și Artă București 1955.
- ¹⁸ Mihnea Gheorghiu, *Zodia Taurului*, în volumul 5 lumi ca spectacol. Editura Eminescu, București, 1980.
- ¹⁹ *Ibidem*, p. 112—113.
- ²⁰ Radu Popescu, *Cinci lumi ca spectacol*. Edit. Eminescu, Buc. 1980, p. 387.
- ²¹ Pavel Bellu, *Piese într-un act*. Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Reșița 1972.